

Шепелюк Віра Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу,
обліку, оподаткування та публічного управління,
Криворізький національний університет,
м.Кривий Ріг
e-mail: shepeliuk@knu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6270-5936>

Росєва Ольга Сергіївна

доктор філософії з обліку та оподаткування, доцент, доцент
кафедри маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління,
Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг,
e-mail: olha.roieva@knu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2964-8188>

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ НА ОСНОВІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПОДАТКОВИХ ДОХОДІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: АНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД

Vira Shepeliuk

Ph.D. (Economics), Associate Professor,
Department of Accounting, Taxation
and Public Administration, Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih,
e-mail: shepeliuk@knu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6270-5936>

Olga Roieva

Doctor of Philosophy (PhD), Senior lecturer
of the department of accounting, taxation and public administration, Kryvyi Rih National
University, Kryvyi Rih,
e-mail: olha.roieva@knu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2964-8188>

ACCOUNTING AND REPORTING OF LOCAL TAXES BASED ON THE DIFFERENTIATION OF TAX REVENUES OF TERRITORIAL COMMUNITIES: AN ANALYTICAL APPROACH

Анотація. У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти формування, обліку та звітності місцевих податків у системі доходів місцевих бюджетів. Обґрунтовано роль місцевих податків як ключового інструменту забезпечення фінансової самостійності територіальних громад в умовах децентралізації. Проведено структурно-динамічний аналіз податкових надходжень бюджету м. Дніпро за 2020–2024

пр., за результатами якого встановлено тенденцію до зниження частки власних податкових доходів та зростання ролі регульованих джерел. Виявлено, що домінування регульованих податків зумовлює підвищення залежності місцевих бюджетів від державної податкової політики та знижує рівень їх фінансової автономії. Досліджено проблеми обліково-звітнього забезпечення місцевого оподаткування, зокрема фрагментарність інформації про податкову базу, недостатню інтеграцію бухгалтерського обліку та податкової звітності, а також обмежений аналітичний потенціал звітних даних. Запропоновано напрями вдосконалення складання податкової звітності шляхом її структурної диференціації на власні та регульовані доходи, впровадження аналітичних показників та інтеграції облікових систем. Обґрунтовано доцільність трансформації податкової звітності у інформаційно-аналітичний інструмент управління доходами місцевих бюджетів.

Ключові слова: місцеві податки, місцеві бюджети, податкова звітність, облік, фінансова автономія, податкові доходи, децентралізація

Abstract The article examines theoretical and practical aspects of the formation, accounting, and reporting of local taxes within the revenue system of local budgets. The role of local taxes as a key instrument for ensuring the financial autonomy of territorial communities in the context of decentralization is substantiated. A structural and dynamic analysis of tax revenues of the Dnipro city budget for 2020–2024 was conducted, which revealed a decrease in the share of own tax revenues and an increase in the role of regulated revenues. It was found that the dominance of regulated taxes increases the dependence of local budgets on national tax policy and reduces their financial independence. The study identifies key problems in the accounting and reporting system of local taxation, including fragmented information on the tax base, insufficient integration of accounting and tax reporting, and limited analytical capacity of reporting data. The paper proposes directions for improving tax reporting through its structural differentiation into own and regulated revenues, the introduction of analytical indicators, and the integration of accounting systems. The feasibility of transforming tax reporting into an information and analytical tool for managing local budget revenues is substantiated.

Keywords: local taxes, local budgets, tax reporting, accounting, financial autonomy, tax revenues, decentralization

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку бюджетної децентралізації в Україні особливого значення набуває проблема забезпечення фінансової самостійності територіальних громад, ключову роль у якій відіграють місцеві податки. Водночас результати аналізу свідчать про наявність структурних диспропорцій у формуванні доходів місцевих бюджетів, що проявляється у домінуванні регульованих податкових надходжень та недостатній реалізації фіскального потенціалу власних податків. Така ситуація обумовлює залежність місцевих бюджетів від державної податкової політики та знижує ефективність управління фінансовими ресурсами. Додатково ускладнює проблему недосконалість обліково-звітнього забезпечення місцевого оподаткування, що обмежує аналітичні можливості оцінювання доходної бази. Це зумовлює необхідність удосконалення підходів до обліку і звітності місцевих податків як інструменту управління бюджетними доходами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика місцевих податків у сучасних наукових публікаціях розглядається комплексно — крізь призму теорії місцевого оподаткування, його фіскальної ролі у формуванні доходів територіальних громад, облікового забезпечення податкових зобов'язань, а також удосконалення податкового адміністрування в умовах децентралізації. Узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що місцеві податки і збори в Україні вже не трактуються виключно як допоміжне джерело бюджетних ре-

сурсів, а дедалі частіше розглядаються як інструмент фінансової самодостатності громад, об'єкт бухгалтерського відображення та сфера інституційних реформ [1–6].

Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад місцевого оподаткування здійснили І. Б. Назаркевич і Т. А. Коваль, які обґрунтовують, що чинна система місцевих податків і зборів в Україні не повною мірою реалізує свій фінансовий потенціал. Серед основних стримувальних чинників автори виокремлюють обмежені повноваження органів місцевого самоврядування у сфері регулювання податкових інструментів та недоліки адміністрування [1]. Водночас підкреслюється необхідність розширення функціонального призначення місцевих податків, які повинні виконувати не лише фінансову, а й регуляторну функцію, забезпечуючи розвиток територій. Такий підхід дозволяє розглядати місцеве оподаткування як складову податкової системи держави та водночас як інструмент фінансової автономії громад.

Подальший розвиток цієї наукової позиції представлено у працях Л. П. Сидельникової та В. В. Зосимчук, де місцеве оподаткування визначається як ключовий інструмент фінансової самодостатності громад [2]. Автори диференціюють поняття фінансової автономії, спроможності та самодостатності, наголошуючи, що остання передбачає не лише достатній обсяг ресурсів, а й ефективне управління ними та адаптивність до зовнішніх викликів. У цьому контексті місцеві податки, зокрема податок на майно та єдиний податок, розглядаються як базові джерела формування доходів місцевих бюджетів [2].

Фінансовий аспект функціонування місцевих податків розкрито у дослідженні О. М. Піркл та Л. В. Юрчишеної, які доводять, що податкові надходження є визначальним чинником економічної самостійності регіонів, а їх структура відображає як стан податкової бази, так і ефективність податкової політики [3]. Це створює аналітичне підґрунтя для оцінювання реальної фінансової віддачі місцевих податків.

У прикладному вимірі важливими є результати дослідження Н. І. Цегельник, яка обґрунтовує, що якість обліку об'єктів оподаткування безпосередньо визначає достовірність податкових зобов'язань [5]. Це дозволяє акцентувати на необхідності інтеграції облікових, аналітичних і контрольних процедур у системі адміністрування місцевих податків.

Інституційний аспект проблеми розкрито у працях А. В. Опанасенка, де доведено, що ефективність місцевого оподаткування залежить від рівня участі органів місцевого самоврядування у формуванні податкової політики, інформаційному забезпеченні та контролі за надходженнями [6]. Такий підхід дозволяє розглядати місцеве оподаткування у взаємозв'язку з процесами децентралізації та цифровізації публічних фінансів.

Отже, аналіз наукових досліджень дає змогу виокремити кілька узагальнюючих положень. По-перше, у сучасній науковій думці місцеві податки посідають важливе місце як інструмент фінансової самодостатності територіальних громад [1, 2, 6]. По-друге, фінансова ефективність місцевих податків оцінюється не лише за обсягом надходжень, а й за їх спроможністю забезпечувати стабільність дохідної бази місцевих бюджетів [2, 3]. По-третє, належне облікове забезпечення податкових зобов'язань за місцевими податками потребує узгодження бухгалтерських, податкових і контрольних процедур [4, 5]. По-четверте, пода-

льше вдосконалення системи місцевого оподаткування має здійснюватися в руслі податкової децентралізації, підвищення якості адміністрування та розвитку обліково-аналітичного інструментарію [1, 5, 6].

Наукові дослідження підтверджують, що ефективність місцевого оподаткування визначається не лише обсягом надходжень, а й рівнем фінансової автономії громад, якістю адміністрування податків та здатністю органів місцевого самоврядування впливати на формування доходної бази [1, 2, 6]. При цьому, як зазначають дослідники, місцеві податки виконують не лише фіскальну функцію, але й регуляторну, стимулюючи розвиток підприємництва, оптимізуючи використання майна та ресурсів територій [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми та формулювання цілей. Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить, що домінуючий фокус зосереджений на фіскальній ролі місцевих податків та їх впливі на формування доходів територіальних громад, тоді як обліково-аналітичний вимір залишається фрагментарно розробленим. Зокрема, відсутній системний підхід до інтеграції бухгалтерського обліку та податкової звітності як єдиного інформаційного середовища управління доходами місцевих бюджетів. Ключовим дослідницьким розривом є відсутність методичних підходів до структурної диференціації податкових доходів на власні та регульовані у межах податкової звітності, що обмежує можливості оцінювання фінансової автономії громад. Наявні підходи переважно орієнтовані на контрольну функцію та не забезпечують належної аналітичної інформативності. Крім того, недостатньо розроблені інструменти впровадження аналітичних показників у систему звітності, що унеможливує комплексну оцінку якості формування податкових надходжень. Відтак, потребує подальшого розвитку концепція трансформації податкової звітності у повноцінний інформаційно-аналітичний інструмент управління місцевими фінансами.

Метою статті є обґрунтування напрямів удосконалення обліку та звітності місцевих податків для підвищення фінансової автономії громад.

Методика дослідження. Дослідження базується на поєднанні теоретичного узагальнення та емпіричного аналізу податкових надходжень місцевих бюджетів. Емпіричною основою є дані бюджету Дніпровської міської територіальної громади за 2020–2024 рр., що формують часову вибірку, достатню для оцінювання структурних змін доходів в умовах децентралізації та макроекономічної нестабільності. Інформаційну базу становлять офіційні бюджетні звіти, пояснювальні записки до бюджетів, нормативно-правові акти та наукові джерела. Об'єктом аналізу виступають агреговані показники податкових надходжень, класифіковані на власні та регульовані доходи. Методичний інструментарій включає: структурно-динамічний аналіз — для оцінки змін доходів; порівняльний аналіз — для міжперіодного зіставлення; групування — для класифікації доходів; узагальнення — для формування висновків; логіко-абстрактний метод — для обґрунтування пропозицій. Застосування зазначених підходів забезпечило комплексність аналізу та достовірність отриманих результатів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Податки як економічна категорія становлять основу функціонування фінансової системи держави та її адміністративно-територіальних утворень. Вони являють собою обов'язкові, безповоротні платежі, що справляються з метою формування централізованих і

децентралізованих фінансових ресурсів. У сучасних умовах податки виконують не лише фіскальну, а й регуляторну та соціальну функції, впливаючи на економічну активність та перерозподіл доходів.

У системі місцевих фінансів податки виступають ключовим джерелом формування доходної бази місцевих бюджетів, забезпечуючи фінансування публічних послуг та реалізацію повноважень органів місцевого самоврядування. Їх ефективність визначається рівнем розвитку економічної бази території, якістю податкового адміністрування й організацією обліково-аналітичного забезпечення.

На формування податкових надходжень до місцевих бюджетів впливають три основні групи чинників: економічні (рівень розвитку підприємництва, доходи населення), інституційні (ефективність адміністрування, цифровізація) та зовнішні (макроекономічна ситуація, воєнний стан). Сукупний вплив цих факторів визначає обсяг і стабільність податкових надходжень. Отже, місцеві податки є базовим інструментом формування фінансової самостійності територіальних громад, а їх ефективність залежить від узгодженості економічних, інституційних та облікових механізмів.

З позицій сучасної фінансової науки доцільно розглядати роль податків у формуванні місцевих бюджетів у декількох взаємопов'язаних площинах. По-перше, податки виконують фіскальну функцію, забезпечуючи акумуляцію фінансових ресурсів, необхідних для виконання завдань місцевого значення. По-друге, вони реалізують регуляторну функцію, впливаючи на структуру економічної діяльності, інвестиційну привабливість територій та рівень підприємницької активності. По-третє, податки виконують соціальну функцію, сприяючи перерозподілу доходів і забезпеченню доступу населення до базових суспільних благ.

Особливістю місцевого оподаткування є його тісний зв'язок із економічною базою територіальної громади. На відміну від загальнодержавних податків, ефективність місцевих податкових надходжень значною мірою залежить від внутрішніх характеристик регіону, що обумовлює необхідність врахування комплексу чинників, які впливають на їх формування.

До ключових чинників, що визначають обсяг і структуру податкових надходжень до місцевих бюджетів, доцільно віднести три узагальнені групи. По-перше, економічні чинники, які охоплюють рівень розвитку підприємництва, структуру господарського комплексу, стан ринку праці та доходи населення, оскільки саме вони формують податкову базу. По-друге, інституційно-нормативні чинники, що включають якість податкового адміністрування, рівень цифровізації облікових процесів, ефективність взаємодії органів влади, а також стабільність податкового законодавства, від яких залежить повнота та своєчасність мобілізації доходів. По-третє, зовнішні чинники, зокрема макроекономічні умови, кризові явища, інфляційні процеси та воєнний стан, що безпосередньо впливають на економічну активність і, відповідно, податкові надходження.

З позицій професійного підходу у сфері обліку та оподаткування слід наголосити, що ефективність формування доходів місцевих бюджетів визначається не лише масштабом податкової бази, а й рівнем розвитку обліково-аналітичної системи. Якісна організація бухгалтерського обліку та податкової звітності забезпечує достовірне визначення податкових зобов'язань, своєчасність їх виконання та підвищує прозорість фінансових потоків.

Таким чином, податки у системі місцевих фінансів виступають багатофункціональним інструментом, який поєднує фінансові, регуляторні та соціальні аспекти впливу. Їх роль у формуванні місцевих бюджетів є визначальною, а ефективність — залежить від узгодженості економічних, інституційних та облікових механізмів, що забезпечують функціонування системи місцевого оподаткування.

Узагальнення наукових підходів дозволяє сформулювати авторське визначення: місцеві податки — це встановлені відповідно до податкового законодавства обов'язкові платежі, що справляються в межах компетенції органів місцевого самоврядування, формують фінансову основу місцевих бюджетів і виступають інструментом забезпечення фінансової автономії та регулювання економічного розвитку територіальних громад.

На відміну від загальнодержавних податків, місцеві податки мають подвійний характер: їх нормативне регулювання здійснюється на державному рівні, тоді як окремі елементи (ставки, пільги, порядок справляння) визначаються місцевими органами влади. Це забезпечує адаптацію податкової політики до особливостей розвитку територій.

Місцеві податки є ключовим джерелом доходів місцевих бюджетів і визначають рівень їх фінансової самостійності. Їх роль проявляється у формуванні стабільної доходної бази, фінансуванні соціально-економічних програм, стимулюванні підприємництва та реалізації регіональної економічної політики. У структурі податкових надходжень провідне значення мають податок на майно та єдиний податок, тоді як інші збори характеризуються обмеженим фінансовим потенціалом [2, 3].

З позиції бухгалтерського обліку місцеві податки формують податкові зобов'язання суб'єктів господарювання, що потребує належного документального оформлення, своєчасного визнання та достовірного відображення у фінансовій звітності [4, 5]. Це обумовлює необхідність інтеграції облікових, податкових і контрольних процедур.

Важливим аспектом є класифікація доходів за рівнем їх формування — на власні та закріплені (регульовані). Власні доходи формуються безпосередньо в межах територіальної громади, закріплюються за місцевими бюджетами на постійній основі та частково регулюються органами місцевого самоврядування. До них належать податок на нерухоме майно, плата за землю, єдиний податок і місцеві збори. Їх обсяг відображає фінансово-економічний потенціал громади та рівень її ділової активності, що забезпечує відносну стабільність і прогнозованість надходжень.

Зростання підприємницької активності, зокрема кількості фізичних осіб-підприємців, безпосередньо сприяє збільшенню надходжень від єдиного податку та розширенню доходної бази місцевих бюджетів. Отже, власні доходи виступають не лише фінансовим підґрунтям функціонування місцевого самоврядування, а й інструментом стимулювання економічного розвитку територій.

Закріплені (регульовані) доходи формуються за рахунок загальнодержавних податків, частка яких зараховується до місцевих бюджетів відповідно до встановлених нормативів. До них належать податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок, податок на прибуток окремих підприємств та інші розподілені платежі. Їх економічна сутність полягає у забезпеченні збалансованості бюдже-

тної системи та реалізації механізмів міжбюджетного вирівнювання. Водночас залежність регульованих доходів від макроекономічних чинників, зокрема рівня зайнятості, доходів населення та споживчої активності, зумовлює їх волатильність і обмежує фінансову автономію територіальних громад. У цьому контексті посилення ролі власних доходів є ключовою умовою забезпечення стійкості місцевих бюджетів. Ілюстративним прикладом є податок на доходи фізичних осіб, який є одним із ключових джерел формування доходів місцевих бюджетів. Частина ПДФО, сплачена працівниками підприємств, зараховується до бюджету тієї територіальної громади, де здійснюється їх трудова діяльність. Відповідно, збільшення фонду оплати праці, створення нових робочих місць та детінізація зайнятості безпосередньо впливають на зростання надходжень цього податку до місцевих бюджетів. Таким чином, закріплені (регульовані) доходи, з одного боку, забезпечують стабільне наповнення місцевих бюджетів і виконують функцію фінансового вирівнювання, а з другого — обмежують рівень фінансової самостійності громад через їх залежність від державної податкової політики та зовнішніх економічних чинників.

З метою оцінювання рівня фінансової самостійності місцевого бюджету доцільним є проведення структурно-динамічного аналізу податкових надходжень із розподілом їх на власні та регульовані доходи. Такий підхід відповідає сучасним науковим підходам до оцінювання фіскальної автономії територіальних громад і дозволяє виявити ступінь залежності місцевого бюджету від державної бюджетної політики. Дослідження проведемо за даними місцевого бюджету м. Дніпро, за 2020–2024 рр.

**ТАБЛИЦЯ 1 — АНАЛІЗ НАДХОДЖЕНЬ
ДО МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ М. ДНІПРО, за 2020–2024 рр.**

Категорія / Рік	2020	2021	2022	2023	2024
А. ВЛАСНІ ПОДАТКОВІ ДОХОДИ					
Єдиний податок	7535,7	1918,4	1968,5	2194,3	3005,7
Податок на майно	3348,4	1903,3	1944,7	282,6	499,1
Плата за землю	1184,8	1903,3	1580,8	1184,8	1592,8
Місцеві збори	60,0	35,0	28,0	40,0	53,0
РАЗОМ ВЛАСНІ (А)	12 128,9	5760,0	5522,0	3701,7	5150,6
Б. РЕГУЛЬОВАНІ ПОДАТКОВІ ДОХОДИ					
ПДФО	8214,8	7254,2	8970,8	10 014,9	11 369,0
Акцизний податок	452,9	450,0	656,3	950,0	830,0
Податок на прибуток комунальних підприємств	7,0	3,0	6,0	9,0	7,0
РАЗОМ РЕГУЛЬОВАНІ (Б)	8674,7	7707,2	9633,1	10 973,9	12 206,0
В. ЗАГАЛЬНІ ПОДАТКОВІ ДОХОДИ (А + Б)	20 803,6	13 467,2	15 155,1	14 675,6	17 356,6

Джерело: складено автором на основі [7, 8, 9, 10, 11].

Як свідчать результати аналізу (табл. 1), у 2020–2024 рр. відбулася суттєва трансформація структури податкових доходів бюджету м. Дніпро, що характеризується зниженням ролі власних податків та зростанням частки регульованих надходжень. Частка власних доходів скоротилася з 58,3 % у 2020 р. до 25,2 % у 2023 р. з подальшим частковим відновленням до 29,7 % у 2024 р. Водночас частка регульованих доходів зросла до 74,8 %, що свідчить про формування залежної моделі бюджетного забезпечення. У структурі власних доходів домінує єдиний податок, тоді як інші податки характеризуються нестабільністю надходжень. Регульовані доходи формуються переважно за рахунок ПДФО, що обумовлює залежність бюджету від стану ринку праці.

ТАБЛИЦЯ 2 — СТРУКТУРА ПОДАТКОВИХ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ М. ДНІПРО, %

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Частка власних доходів (А/В)	58,3	42,8	36,4	25,2	29,7
Частка регульованих доходів (Б/В)	41,7	57,2	63,6	74,8	70,3

Джерело: складено автором на основі табл. 1.

Аналіз структури податкових доходів (табл. 2) підтверджує тенденцію до зниження частки власних доходів та зростання ролі регульованих джерел. Зокрема, частка власних доходів зменшилася більш ніж удвічі, тоді як регульовані доходи стали домінуючими. Це свідчить про послаблення фінансової автономії місцевого бюджету та підвищення його залежності від державної податкової політики.

ТАБЛИЦЯ 3 — СПІВВІДНОШЕННЯ ВЛАСНИХ І РЕГУЛЬОВАНИХ ПОДАТКОВИХ ДОХОДІВ

Рік	Співвідношення (Власні: Регульовані)
2020	1,40 : 1
2021	0,75 : 1
2022	0,57 : 1
2023	0,34 : 1
2024	0,42 : 1

**Джерело:* складено автором на основі табл. 1–2.

Аналіз співвідношення власних і регульованих доходів (табл. 3) свідчить про зміну фінансової моделі місцевого бюджету від автономної до залежної. Якщо у 2020 р. переважали власні доходи (1,40: 1), то у 2023 р. їх частка суттєво зменшилася (0,34: 1). Незважаючи на часткове відновлення у 2024 р., домінування регульованих доходів зберігається.

Отримані результати аналізу свідчать, що сучасна модель формування податкових доходів місцевих бюджетів характеризується зростанням залежності від регульованих джерел та недостатнім рівнем реалізації фіскального потенціалу власних податків. За таких умов особливого значення набуває не лише механізм

справляння місцевих податків, але й якість їх обліково-звітного забезпечення, яке виступає ключовим інструментом формування достовірної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Складання податкової звітності з місцевих податків є завершальним етапом облікового процесу, що забезпечує узагальнення інформації про об'єкти оподаткування, базу оподаткування, нараховані податкові зобов'язання та їх виконання. Водночас результати проведеного аналізу дозволяють стверджувати, що існуюча система звітності не повною мірою відповідає вимогам ефективного управління місцевими фінансами, оскільки має низку організаційних та методичних обмежень.

Сучасна система обліково-звітного забезпечення місцевого оподаткування характеризується низкою системних обмежень, що негативно впливають на ефективність формування доходів місцевих бюджетів. Зокрема, має місце фрагментарність інформації про податкову базу, недостатня інтеграція бухгалтерського обліку та податкової звітності, а також обмежений аналітичний потенціал звітних даних [3–5]. Додатковим стримуючим чинником є відсутність уніфікованих цифрових платформ, що ускладнює обробку інформації та знижує прозорість податкових процесів [6]. Це обмежує можливості використання звітності як інструменту управління доходами.

У сукупності зазначені проблеми призводять до недовикористання податкового потенціалу територій та посилення залежності місцевих бюджетів від регульованих джерел доходів [1, 2].

Удосконалення системи складання звітності з місцевих податків має ґрунтуватися на інтеграції бухгалтерського обліку, податкової звітності та інформаційно-аналітичного забезпечення, що забезпечить підвищення достовірності, повноти та аналітичної цінності даних для управління фінансовими ресурсами територіальних громад.

Виявлені структурні диспропорції у формуванні податкових доходів, зокрема домінування регульованих джерел і недостатня реалізація потенціалу власних податків, обумовлюють необхідність трансформації підходів до складання податкової звітності. Чинна система, орієнтована переважно на фіксацію податкових зобов'язань, не забезпечує належної аналітичної інформативності для оцінювання фінансової самостійності громад.

У зв'язку з цим доцільним є впровадження структурованої моделі податкової звітності, що передбачає диференціацію податкових надходжень за рівнем їх формування — на власні та закріплені (регульовані) доходи. Такий підхід забезпечує прозорість структури доходів і створює підґрунтя для системного аналізу їх динаміки та якості формування. Важливим елементом є впровадження ключових аналітичних показників, зокрема частки, співвідношення та темпів зростання відповідних категорій доходів, що дозволяє оцінювати рівень фінансової автономії та своєчасно виявляти негативні тенденції.

Суттєвим напрямом удосконалення є інтеграція податкової звітності з даними бухгалтерського обліку, що забезпечує узгодженість інформаційних потоків і підвищує достовірність визначення податкових зобов'язань. Водночас розширення інформаційного наповнення звітності щодо власних доходів, зокрема деталізація податкової бази, сприятиме виявленню резервів зростання надходжень і підвищенню ефективності адміністрування.

У стратегічному вимірі податкова звітність має трансформуватися з інструменту фіскального контролю у інформаційно-аналітичну систему управління місцевими фінансами, орієнтовану на зміцнення фінансової стійкості територіальних громад та підвищення ефективності використання податкового потенціалу.

Висновки. У результаті дослідження узагальнено теоретичні положення та проведено комплексний аналіз формування, обліку і звітності місцевих податків у системі доходів місцевих бюджетів. Встановлено, що місцеві податки є ключовим інструментом забезпечення фінансової самостійності територіальних громад, однак їх фіскальний потенціал в Україні реалізується не повною мірою.

Структурно-динамічний аналіз податкових надходжень бюджету м. Дніпро за 2020–2024 рр. виявив тенденцію до зниження частки власних доходів і зростання ролі регульованих джерел, що свідчить про посилення залежності місцевих бюджетів від державної податкової політики. Домінуюче значення у формуванні доходної бази належить податку на доходи фізичних осіб, тоді як власні податки характеризуються обмеженим потенціалом і нестабільністю надходжень.

Доведено, що ефективність формування доходів значною мірою визначається якістю обліково-аналітичного забезпечення, зокрема рівнем інтеграції бухгалтерського обліку і податкової звітності та повнотою інформації про податкову базу. Виявлено системні обмеження у сфері звітності, що знижують її інформативність і ускладнюють управління фінансовими ресурсами.

Обґрунтовано доцільність удосконалення податкової звітності шляхом її структурної диференціації на власні та регульовані доходи, впровадження аналітичних показників і інтеграції з бухгалтерським обліком, що сприятиме підвищенню прозорості та достовірності даних.

Реалізація запропонованих підходів забезпечить підвищення ефективності адміністрування місцевих податків, розширення податкової бази та зміцнення фінансової самостійності територіальних громад. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розвитком цифрових моделей інтеграції обліково-податкових систем і впровадженням ризик-орієнтованих підходів до аналізу податкових надходжень.

Література

1. Назаркевич І. Б., Коваль Т. А. Перспективи реформування системи місцевого оподаткування в Україні: основні напрями та інструменти. Молодий вчений. 2023. № 11 (123). С. 134–138. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-17>
2. Сідельникова Л. П., Зосимчук В. В. Місцеве оподаткування як інструмент забезпечення фінансової самодостатності громад. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2025. Т. 2, № 21. С. 135–150. doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.21.135-150>
3. Піркл О. М., Юрчишена Л. В. Аналіз фіскальної ефективності податкових надходжень до місцевих бюджетів України. Київський економічний науковий журнал. 2024. № 7. С. 112–117. doi: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-16>
4. Нагірняк М. Ф. Облікове забезпечення формування суб'єктами господарювання податкових зобов'язань за місцевими податками і зборами. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 22. С. 185–190. doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.22.185>

5. Цегельник Н. І. Формування об'єктів оподаткування в бізнесі: визнання, облік та контроль. Підприємництво і торгівля. 2024. № 40. С. 109–116. doi: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-40-14>
6. Опанасенко А. В. Податкова децентралізація як ключовий чинник розвитку системи місцевого самоврядування в Україні. Актуальні питання економічних наук. 2025. URL: <http://a-economics.com.ua/index.php/home/article/download/570/578> (дата звернення: 08.04.2026).
7. Пояснювальна записка до звіту про виконання бюджету Дніпровської міської територіальної громади за 2024 рік. Офіційний вебсайт Дніпровська міська рада. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/64858/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2024-rik#gsc.tab=0> (дата звернення: 08.04.2026)
8. Пояснювальна записка до проекту бюджету Дніпровської міської територіальної громади на 2023 рік. Офіційний вебсайт Дніпровська міська рада. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/55814/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2023-rik#gsc.tab=0> (дата звернення: 08.04.2026).
9. Пояснювальна записка до звіту про виконання бюджету Дніпровської міської територіальної громади за 2021 рік. Офіційний вебсайт Дніпровська міська рада. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/43439/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2021-rik#gsc.tab=0> (дата звернення: 08.04.2026).
10. Доходи бюджету Дніпровської міської територіальної громади на 2022 рік (таблиця). Офіційний вебсайт Дніпровська міська рада. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/55813/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2022-rik#gsc.tab=0> (дата звернення: 08.04.2026).
11. Пояснювальна записка до проекту бюджету Дніпровської міської територіальної громади на 2024 рік. Офіційний вебсайт Дніпровська міська рада. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/64858/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2024-rik#gsc.tab=0> (дата звернення: 08.04.2026).

References

1. Nazarkevych, I. B., & Koval, T. A. (2023). Perspektyvy reformuvannya systemy mistsevoho opodatkuvannya v Ukraini: osnovni napriamy ta instrumenty [Prospects for reforming the system of local taxation in Ukraine: main directions and tools]. *Molodyi vchenyi*, 11(123), 134–138. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-17>
2. Sidelnykova, L. P., & Zosymchuk, V. V. (2025). Mistseve opodatkuvannya yak instrument zabezpechennia finansovoi samodostatnosti hromad [Local taxation as a tool for ensuring financial self-sufficiency of communities]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, 2(21), 135–150. <https://doi.org/10.15330/apred.2.21.135-150>
3. PirkI, O. M., & Yurchyshena, L. V. (2024). Analiz fiskalnoi efektyvnosti podatkovykh nadkhodzen do mistsevykh biudzhetiv Ukrainy [Analysis of fiscal efficiency of tax revenues to local budgets of Ukraine]. *Kyivskyi ekonomichni naukovyi zhurnal*, 7, 112–117. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-16>
4. Nahirniak, M. F. (2024). Oblikove zabezpechennia formuvannia subiektamy hospodariuvannia podatkovykh zobov'язan za mistsevymy podatkami i zboramy [Accounting support for the formation of tax liabilities on local taxes and fees by business entities]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 22, 185–190. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.22.185>
5. Tsehelnik, N. I. (2024). Formuvannia ob'ektiv opodatkuvannia v biznesi: vyznannia, oblik ta kontrol [Formation of taxation objects in business: recognition, accounting and control]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, 40, 109–116. <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-40-14>

6. Opanasenko, A. V. (2025). Podatkova detsentralizatsiia yak kliuchovyi chynnyk rozvytku systemy mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Tax decentralization as a key factor in the development of local self-government in Ukraine]. Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk. Retrieved from <http://a-economics.com.ua/index.php/home/article/download/570/578>

7. Dnipro City Council. (2025). Poiasniuvalna zapyska do zvitu pro vykonannia biudzhetu Dniprovskoi miskoi terytorialnoi hromady za 2024 rik [Explanatory note to the report on the execution of the budget of the Dnipro city territorial community for 2024]. Retrieved from <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/64858/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2024-rik>

8. Dnipro City Council. (2023). Poiasniuvalna zapyska do proektu biudzhetu Dniprovskoi miskoi terytorialnoi hromady na 2023 rik [Explanatory note to the draft budget of the Dnipro city territorial community for 2023]. Retrieved from <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/55814/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2023-rik>

9. Dnipro City Council. (2022). Poiasniuvalna zapyska do zvitu pro vykonannia biudzhetu Dniprovskoi miskoi terytorialnoi hromady za 2021 rik [Explanatory note to the report on the execution of the budget of the Dnipro city territorial community for 2021]. Retrieved from <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/43439/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2021-rik>

10. Dnipro City Council. (2022). Dokhody biudzhetu Dniprovskoi miskoi terytorialnoi hromady na 2022 rik [Budget revenues of the Dnipro city territorial community for 2022]. Retrieved from <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/55813/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2022-rik>

11. Dnipro City Council. (2024). Poiasniuvalna zapyska do proektu biudzhetu Dniprovskoi miskoi terytorialnoi hromady na 2024 rik [Explanatory note to the draft budget of the Dnipro city territorial community for 2024]. Retrieved from <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/64858/zviti-pro-vikonannya-byudzhetu-za-2024-rik>

Стаття надійшла 20.12.2025; прийнята до друку 18.03.2026.